

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№11

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025 noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 833 sahifa.
2025-yil, noyabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'aforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O‘SISH O‘RTASIDAGI O‘ZARO TA‘SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O‘ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O‘SISHGA TA‘SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA‘LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA‘MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimotov Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING “DRAYVER” SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G‘anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO‘NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Iloxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG‘UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND KAPITALINI BAHOLASH.....	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI.....	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI.....	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH.....	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI.....	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'YIY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoyeva Mehriqo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyorovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'YIY INTELLEKT ASOSIDA MOLIVAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermamatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSİYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLIŞH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M. Mirsadikov, M. Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safoyev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSİYA QILISH YO'LLARI	385
Boyturayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODELİ ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyosovich	
MOLIYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLIYALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSİYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилевич	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSİYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSİYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSİYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	

SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI	514
Adilov Mirkomil Miralimovich	
IDORALARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY MODELLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI	520
Ashirov Jamolbek Shuxrat o'g'li	
MO'RT MATERIALLARNI MEXANIK KESIB ISHLOV BERISHDA ASBOB YUZASIDA KUZATILADIGAN YEYILISH	526
Allanazarov Akmal Abdulxaqovich, Axmedov Azamat Xaitovich, Shakirov Shuhrat Musayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	530
Lukmanov Kahramon Abdurahmanovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	534
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
KICHIK BIZNESNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	540
Norqobilova Nargiza Abdiqodirovna	

PNEVMOTRANSPORT TIZIMIDAGI PNEVMOQUVUR TIRSAK MATERIALINI YAXSHILASH ORQALI PAXTA SIFATIGA TA'SIRINI O'RGANISH	546
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING EKOLOGIK AKTIVLARINI HISOBGA OLISH	549
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
DEHQON XO'JALIKLARIDA YER RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK XAVFSIZLIGI VA UNING BAHOLASH USULLARI.....	553
Axmatov Abutolibxon Ochilxon o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRILGAN KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MOLIVAVIY NATIJADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	557
Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNING ORTIB BORISHI JAHON MIQYOSIDA JORIY ETILAYOTGAN BUSINESS READY REYTINGIDAGI BAHOLASH NATIJALARIDA YAQQOL NAMOYON BO'LMOQDA.....	562
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Oritqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA INVESTITSIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI.....	570
Nilufar Mengqobilovna Xudayberdieva	
MAGNEZIAL BOG'LOVCHI MATERIALLAR ISHLAB CHIQRISHDA SANOAT CHIQINDILARNI FOYDALANISHNING DUNYO VA O'ZBEKISTON MIQYOSIDAGI HOLATI	574
Rahimjon Jalilov Ravshanbek o'g'li, Orazimbetova Gulistan Jaksilikovna	
KORXONALAR ISHLAB CHIQRISH POTENSIALINING XUSUSIYATLARI VA UNDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI	578
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV SUG'URTA INSTITUTINING RIVOJLANISH ZARURATI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	583
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE	588
Jalqasbayev Sultanbek Tayrbek uli	
KREATIV TURIZMDA YANGI TAJRIBALAR YARATISH: IJODIY KLASTERLAR, MAHALLIY HUNARMANDCHILIK VA IMMERSIV TEXNOLOGIYALAR ROLI	593
Hamzayeva Dilfuza Samarovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	599
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLIVAVIY MAHSULOTLAR	605
Nazarova Umida Mamadali qizi	
CREDIT RISK MANAGEMENT AND PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN AN EMERGING MARKET: THE CASE OF UZBEKISTAN	609
Ruzmamat Khudayberganov Shokirjon ugli, Sobirov Yuldoshboy Ruzimboevich, Nodirbek Fayzullaev Baxtiyor Ugli	
PAXTA XOMASHYOSIDAGI IFLOSLIKLARNI TOZALASHDA UNUMDORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OPTIMAL PARAMETRLARNI ANIQLOVCHI MATEMATIK MODEL.....	616
Karimov Abdusamat Ismonovich, Imomnazarova Nurjaxon	
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО И ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	621
Муродбек Болтабоев	

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	626
Valiev Umid Gulamovich	
TURIZM SOHASIDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	631
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
HR MARKETING STRATEGIYALARINING KORXONA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	635
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	641
Musayeva Shoira Azimovna	
ЭМПИРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗРЕЛОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА И ЦИФРОВИЗАЦИИ В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ УЗБЕКИСТАНА	646
Джуманиязова Сабина Михайловна	
MAMLAKATIMIZDA INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: ISTIQBOLLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR	654
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
SYNTHESIS OF FLAME-RESISTANT NANOCOMPOSITE COATINGS, THEIR THERMO-MECHANICAL PROPERTIES, AND PRACTICAL APPLICATION IN THE EVALUATION OF HEAT RESISTANCE	658
Tosheva Dilfuza Farxodovna, Siddikov Ikrom Iminjonovich, Rakhimov Firuz Fazlidinovich	
TELEKOMMUNIKATSIYA KORXONALARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNINI	663
Xusanov Durbek Nishanovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЖЕЛЕЗОБЕТОННОЙ ТОНКОСТЕННОЙ КОНСТРУКЦИИ С ГРУНТОВЫМ МАССИВОМ В УСЛОВИЯХ ПОЛЗУЧЕСТИ	667
Уринов Адхамджан Акбарович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	673
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
BOLALAR KIYIMI TEXNOLOGIYASIDA XAVFSIZLIK TALABLARI	679
Ergasheva Rashida Abdug'anievna	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOT SANASIDAN KEYINGI HODISALAR AUDITI	683
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
YANGI KELAJAK UCHUN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QAMRAB OLIISH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	689
Jalilov Sherzod Kaxramanovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	693
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI VA BANDLIKNING TRANSFORMATSIYASI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	697
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА ПАРАМЕТРОВ КРОМОК ПРИ ВЫСОКОЧАСТОТНОЙ СВАРКИ ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ИЗ ФЕРРОМАГНИТНОГО МАТЕРИАЛА	704
Заиркулов Элёр Ёқубжон ўғли	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISHGA UMUMIY YONDASHUVLAR	708
Saidova Kamola Xoshimovna	

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ПРОИЗВОДСТВО ПРОДУКЦИИ	713
Минутдинова Лилия Тагировна	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING INSTITUTSIONAL VA TARKIBIY OMILLARI EMPIRIK TAHLILI	719
Raximov To'xtabek Jumaboyevich	
BOZOR IQTISODIYOTIDA ISH HAQI, FOYDA, FOIZ VA RENTA DAROMADLARI TAHLILI	724
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MARKETING VA LOGISTIKA FAOLIYATINI BOSHQARISH.....	728
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
ELEKTRON TIJORATDA MA'LUMOTLAR (BIG DATA) VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	733
Baymuradov Shoxrux Mahmudovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATINING NAZARIY ASOSLARI, MOHIYATI, ZARURLIGI VA VUJUDGA KELISH SHART-SHAROITLARI	738
Yakubov Dilshod Kamildjanovich	
ILG'OR XORIJ TAJRIBALARIDAN O'ZBEKISTON AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	745
Shodmonov Bahodir Sherkulovich	
BANKLARDA MOLIYAVIY MEXANIZM VA UNING KORPORATIV BOSHQARUVDAGI AHAMIYATI.....	752
Temirov Abdulaziz Alimjanovich	
RAQOBAT MAHSULOTLARINI BOZOR TALABIGA MOSLASHTIRISHNING OMILI SIFATIDA.....	757
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich	
REKURSIV FUNKSIYA YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUBLIKKA SINASH ALGORITMI.....	762
Mardiyev Ulugbek Rasulovich	
XARAJATLAR VA TANNARX, ULARNING MAZMUNI VA TAVSIFI	768
Xudoyberdiyev Odiljon Egamberdi o'g'li	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA MEHNATNI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	775
Yusupova Madina Abduvarisovna	
MOLIYAVIY INSTRUMENTLAR AUDITINI RIVOJLANTIRISH.....	781
Maxmudov Saidjamol Qadirjanovich	
RIVOJLANGAN MAMLUKATLARDA SUG'URTA INSTITUTLARI TOMONIDAN XIZMATLARNI KO'RSATISH TAJRIBASI	788
Sherov Sanjar Radjabovich	
МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СТАНДАРТОВ И НОРМАТИВОВ НА ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	794
Бекбосынов Айдос Куралбаевич	
GRAVITATSION ENERGIYA SAQLASH QURILMASINING ISH JARAYONINI MODELLASHTIRISH ORQALI TAHLIL QILISH	798
Bekishev Allabergen Yergashevich, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Raximov Azamat Quдрat o'g'li, Yarashev Javlon Asadilla o'g'li	
HOVUZ FONDI – MUHIM ISHLAB CHIQRISH VOSITASI (YOXUD UNING IQTISODIY MOHIYATI, TURKUMLANISHI VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBINI SHAKLLANTIRISH HAMDA OSHIRISH YO'NALISHLARI)	803
Dusmuratov Raxmon Radjabbay o'g'li	
DAVLAT MOLIYA NAZORATI TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISH MUAMMOLARI	810
Hakimov Nodir Nazarovich	

GLOBAL IQTISODIY SHOKLARNING ASOSIY MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI (YAIM, INFLYATSIYA, BANDLIK, TO'LOV BALANSI).....	815
Suvonov Tolmasjon Faxritdinovich	
SUG'URTA KOMPANIYASI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINING KONSEPTUAL MODELI.....	821
Nosirov Jasur Tursunpulotovich	
ВЛИЯНИЕ БРЕНДОВОЙ СТРАТЕГИИ НА ЭКСПОРТНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	826
Бобоев Л. Кадрухужа Джураходжаевич	
MINTAQALAR KESIMIDA EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILIIY BAHOLASH.....	832
Siradjev Iloxom Toxirovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART BANDLIK IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	836
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART BANDLIK IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI

Fayzullayev Nurulla Baxromovich

Urganch RANCH texnologiya universiteti dotsenti, PhD.

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirishda nostandart bandlik imkoniyatlaridan samarali foydalanishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari tadqiq etildi. Tadqiqotning maqsadi — kichik biznes faoliyatida masofaviy bandlik, to'liqsiz ish vaqti, uy mehnati, o'zini o'zi band qilish va raqamli platformalar orqali ishlash kabi nostandart shakllarning iqtisodiy imkoniyatlari hamda cheklovlarini aniqlash, ularni rasmiy iqtisodiyot, ijtimoiy himoya va mahsuldorlik talablari bilan uyg'unlashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat. Olingan natijalar davlat qo'llab-quvvatlash choralari, hududiy bandlik dasturlari va kichik biznesda zamonaviy mehnat shakllarini tartibga solish siyosati uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: nostandart bandlik, kichik biznes, masofaviy ish, o'zini o'zi band qilish, uy mehnati, raqamli platformalar, ijtimoiy himoya, mehnat bozori, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm.

Аннотация. В данной статье исследованы организационно-экономические механизмы эффективного использования возможностей нестандартной занятости в развитии малого бизнеса в условиях Узбекистана. Цель исследования заключается в выявлении экономических возможностей и ограничений таких нестандартных форм занятости в деятельности малого бизнеса, как дистанционная занятость, неполное рабочее время, надомный труд, самозанятость и работа через цифровые платформы, а также в разработке предложений по их согласованию с требованиями формальной экономики, социальной защиты и производительности труда. Полученные результаты имеют практическое значение для совершенствования мер государственной поддержки, региональных программ занятости и политики регулирования современных форм труда в малом бизнесе.

Ключевые слова: нестандартная занятость, малый бизнес, дистанционная работа, самозанятость, надомный труд, цифровые платформы, социальная защита, рынок труда, организационно-экономический механизм.

Abstract. This article examines the organizational and economic mechanisms for the effective use of non-standard employment opportunities in the development of small business under the conditions of Uzbekistan. The purpose of the study is to identify the economic opportunities and constraints of such non-standard forms of employment in small business activities as remote employment, part-time work, home-based work, self-employment, and work through digital platforms, as well as to develop proposals for aligning them with the requirements of the formal economy, social protection, and labor productivity. The obtained results have practical significance for improving state support measures, regional employment programs, and the policy framework for regulating modern forms of labor in small business.

Keywords: non-standard employment, small business, remote work, self-employment, home-based work, digital platforms, social protection, labor market, organizational and economic mechanism.

KIRISH

Jahon mehnat bozorida standart bandlik modelidan chetlashuv, ya'ni doimiy, to'liq ish vaqtiga asoslangan hamda bitta ish beruvchi bilan barqaror mehnat munosabatlariga tayanuvchi shakllardan tashqari turli mehnat ko'rinishlarining kengayishi barqaror tendensiyaga aylandi. Xalqaro mehnat tashkiloti nostandart bandlikni vaqtinchalik ish, to'liqsiz va chaqiruv asosidagi ish, ko'p tomonlama mehnat munosabatlari, shuningdek, niqoblangan yoki bog'liq o'zini o'zi band qilish kabi turlarni qamrab oluvchi keng kategoriya sifatida tavsiflaydi [1; 2].

Bunday shakllar mehnat bozoriga moslashuvchanlik olib kirishi bilan birga, ular formallashuv, mehnat huquqlari va ijtimoiy sug'urta tizimi bilan yetarli darajada uyg'unlashtirilmaganda, norasmiy bandlikning ortishi, daromadlar barqarorligining pasayishi hamda mahsuldorlik darajasining sustlashishiga sabab bo'lishi mumkin [1; 5].

O'zbekiston sharoitida mazkur masala alohida ahamiyat kasb etadi. Bir tomondan, kichik biznes ish o'rinlari yaratish, xizmatlar bozorini kengaytirish, aholi daromadlarini diversifikatsiya qilish va hududiy tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Ikkinchi tomondan, aynan ushbu sektorda mehnatni tashkil etishning moslashuvchan shakllari — masofaviy ish, to'liqsiz ish vaqti, uy mehnati, frilans, o'zini o'zi band qilish hamda platformaviy faoliyat —

jadal sur'atlarda rivojlanmoqda [3; 4; 12; 13].

Shu sababli nostandart bandlikni kichik biznes samaradorligini oshiruvchi zamonaviy institut sifatida o'rganish iqtisodiy hamda amaliy jihatdan dolzarb ahamiyatga ega.

Maqolaning maqsadi — O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda nostandart bandlik imkoniyatlaridan samarali foydalanishning amaliy mexanizmlarini asoslash, ularning hozirgi holatini rasmiy statistika hamda huquqiy manbalar asosida baholash, shuningdek, takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Nostandart bandlik nazariyasidagi zamonaviy yondashuvlar, asosan, Xalqaro mehnat tashkiloti tahlillariga tayanadi. XMTning yirik hisobotida nostandart bandlikning to'rtta asosiy toifasi — vaqtinchalik bandlik, to'liqsiz va chaqiruv asosidagi ish, ko'p tomonlama mehnat munosabatlari hamda bog'liq o'zini o'zi band qilish — ajratib ko'rsatilgan [1]. Mazkur yondashuv mehnat shakllarining xilma-xilligi iqtisodiy moslashuvchanlikni oshirishini e'tirof etgan holda, minimal kafolatlar, teng mehnat huquqlari va ijtimoiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini ham ta'kidlaydi [1; 2].

OECD tadqiqotlarida O'zbekistonda raqamli ko'nikmalar hamda raqamli transformatsiya kichik biznes raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili sifatida baholanadi. Tahlillarda raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi ortib borayotganiga qaramasdan, ko'plab firmalarda raqamli va komplementar ko'nikmalarning yetishmasligi, xabardorlik darajasining pastligi hamda institutsional qo'llab-quvvatlashning cheklanganligi saqlanib qolayotgani qayd etiladi [3].

Jahon bankining mamlakat iqtisodiy memorandumida esa xususiy sektor yetakchiligidagi iqtisodiy o'sishni jadallashtirish uchun regulyator to'siqlarni kamaytirish, bozor nomutanosibliklarini bartaraf etish, infratuzilma hamda texnologik cheklovlarni qisqartirish muhim omil sifatida asoslab berilgan [4].

UNDP hamda CERR tomonidan tayyorlangan 2025-yilgi hisobotda O'zbekistonda norasmiy mehnat va norasmiy bandlik hanz sezilarli ulushga ega ekani, ayniqsa xizmatlar, savdo va qishloq xo'jaligi bilan bog'liq faoliyat turlarida ushbu holat yuqori darajada kuzatilishi qayd etiladi [5]. Shu bois o'zini o'zi band qilish va platformaviy faoliyatni faqat ro'yxatdan o'tkazish bilan cheklanmasdan, uni ijtimoiy himoya, soliq tarixini yuritish hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirish zarurligi ta'kidlanadi [5].

O'zbekiston olimlari hamda mahalliy tahlillarda kichik biznesning mehnat bozoridagi o'rni, o'zini o'zi band qilish va mikrotadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Biroq mavjud tadqiqotlarda nostandart bandlikni kichik biznes samaradorligi, formallashtirish jarayonlari va ijtimoiy himoya mezonlari bilan uzviy bog'liq holda baholovchi kompleks yondashuv yetarli darajada shakllanmagan. Mazkur maqola ushbu ilmiy bo'shliqni qisman to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nostandart bandlikka oid xalqaro va milliy yondashuvlarni solishtirish maqsadida qiyosiy tahlil usulidan foydalanildi. Kichik biznes hamda mehnat bozorining asosiy ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlarni baholash uchun statistik-dinamik tahlil qo'llanildi. Mehnat qonunchiligi, o'zini o'zi band qilish va uy mehnatiga oid huquqiy bazani o'rganishda institutsional tahlil usullaridan foydalanildi. Nostandart bandlikdan samarali foydalanish mexanizmlarini o'zaro bog'liq elementlar tizimi sifatida ifodalashda esa tizimli yondashuv asos qilib olindi.

Empirik baza sifatida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining ochiq statistik ma'lumotlari, rasmiy press-reizlari, Lex.uz qonunchilik ma'lumotlari, shuningdek Xalqaro mehnat tashkiloti, OECD, Jahon banki hamda UNDPning so'nggi tahliliy materiallari olindi [1–15].

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda mehnat bozori ko'rsatkichlari kichik biznes hamda nostandart bandlik masalalarini alohida o'rganish zarurligini ko'rsatadi. 2024-yilda iqtisodiy faol aholi soni 15 097,9 ming kishini tashkil etgan bo'lib, bandlik darajasi 68,3 foiz, ishsizlik darajasi esa 5,5 foizni tashkil qilgan [15].

Shu davrda kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi 74,5 foizga teng bo'lib, ushbu sektorda bandlar soni 10 628,7 ming kishiga yetgan [10; 11]. Mazkur ko'rsatkichlar kichik biznes mehnat bozorida asosiy ish beruvchi funksiyasini bajarayotganini anglatadi.

2026-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, faol kichik biznes subyektlari soni 1 201,6 mingtaga yetgan [12]. 2025-yil yanvar–iyun oylarida 40,3 mingta yangi kichik korxon va mikrofirma tashkil etilgan bo'lib, ularning asosiy qismi savdo, qishloq, o'rmon va baliqchilik, boshqa xizmatlar, sanoat hamda yashash va ovqatlanish xizmatlari sohalariga to'g'ri kelgan [12].

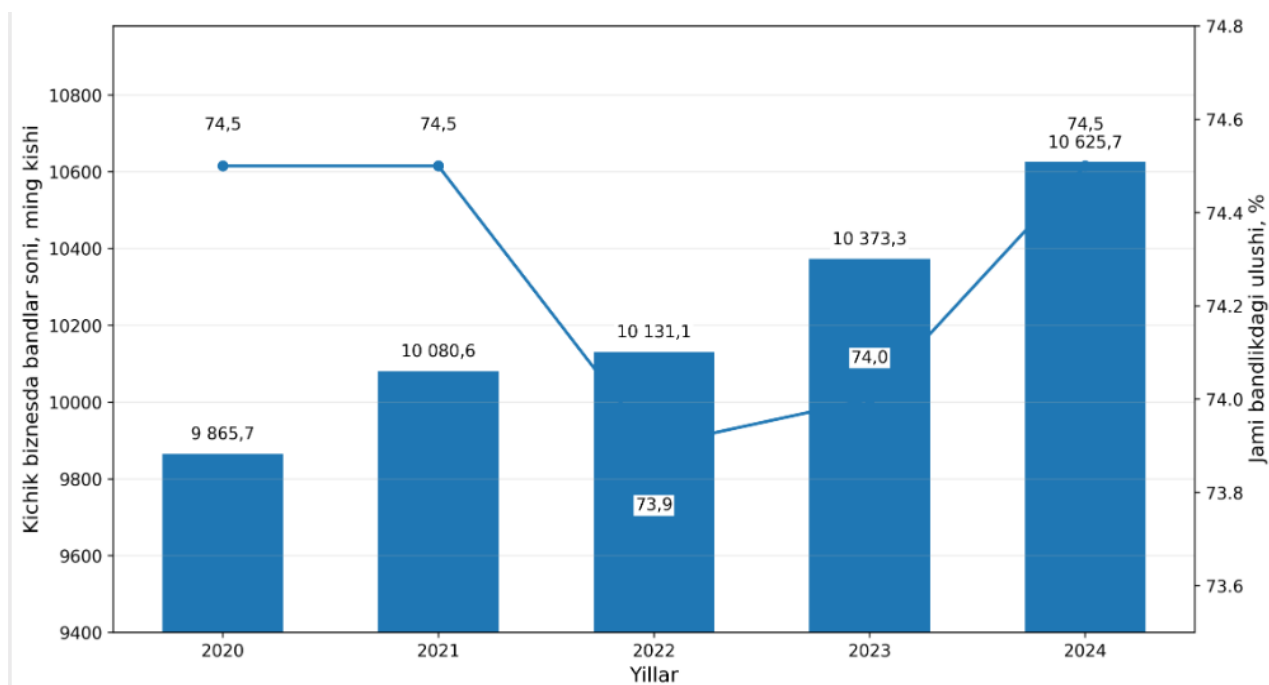
2025-yil yanvar–iyun oylarida kichik biznesning YaIMdagi ulushi 49,6 foizni tashkil etgan [12], 2025-yil yanvar–dekabr oylarida esa bozor xizmatlarida kichik biznes ulushi 56,7 foizga yetgan [14]. Mazkur ma'lumotlar kichik biznesda mehnatni talabga tez moslashtirish ehtiyoji yuqori ekanini, demak, nostandart bandlik shakllari uning iqtisodiy arxitekturasi tabiiy elementiga aylanib borayotganini ko'rsatadi.

2025-yildagi aholi umumiy daromadlari tarkibi ham ushbu xulosani tasdiqlaydi. Jami daromadlar tarkibida kichik biznesdan olinayotgan daromad ulushi 58,0 foizni, o'zini o'zi band qilishdan olinayotgan daromad esa 34,0 foizni tashkil etgan [13]. Boshqacha aytganda, nostandart va gibrid mehnat shakllari mehnat bozorining chekka segmenti emas, balki aholi daromadlari tizimining muhim funksional qismiga aylangan (1-jadval).

1-jadval

O'zbekistonda kichik biznes va nostandart bandlik imkoniyatlarini baholash uchun muhim indikatorlar¹

Ko'rsatkich	Qiymat	Tahliliy ahamiyati
Iqtisodiy faol aholi soni, 2024-yil	15 097,9 ming kishi	Mehnat bozorining umumiy hajmini ifodalaydi
Bandlik darajasi, 2024-yil	68,3 %	Ish bilan ta'minlash fonida baholash imkonini beradi
Ishsizlik darajasi, 2024-yil	5,5 %	Moslashuvchan ish shakllariga ehtiyojni izohlaydi
Kichik biznesning jami bandlikdagi ulushi, 2024-yil	74,5 %	Kichik biznes mehnat bozorining asosiy segmenti ekanini ko'rsatadi
Kichik biznesda bandlar soni, 2024-yil	10 628,7 ming kishi	Nostandart bandlikni qo'llash salohiyati kengligini anglatadi
Faol kichik biznes subyektlari, 2026-yil 01-yanvar	1 201,6 mingta	Kichik biznes infratuzilmasining ko'lamini aks ettiradi
Yangi kichik korxonalar va mikrofirmalar, 2025-yil yanvar-iyun	40,3 mingta	Kichik biznesning yangilanish sur'atini ko'rsatadi
Kichik biznesning YaIMdagi ulushi, 2025-yil yanvar-iyun	49,6 %	Iqtisodiy o'sishdagi o'rnini ko'rsatadi
Kichik biznesning bozor xizmatlaridagi ulushi, 2025-yil yanvar-dekabr	56,7 %	Xizmatlar sohasida moslashuvchan mehnat shakllari ahamiyati yuqoriligini bildiradi
Kichik biznesdan olinayotgan daromad ulushi, 2025-yil	58,0 %	Uy xo'jaliklari daromadidagi tizimli o'rnini ko'rsatadi
O'zini o'zi band qilishdan olinayotgan daromad ulushi, 2025-yil	34,0 %	Gibrid va mustaqil mehnat shakllari ahamiyatini aks ettiradi

1-rasm. O'zbekistonda kichik biznesning bandlikdagi o'ri, 2020–2024-yy².

1 Manba: muallif tomonidan [10]–[15] manbalar asosida tuzilgan.

2 Manba: [10] va [11] ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

O'zbekistonda nostandart bandlikning ayrim shakllari uchun huquqiy baza so'nggi yillarda sezilarli darajada kengaydi. Yangi Mehnat kodeksida masofaviy ish bo'yicha alohida bo'lim ajratilgan bo'lib, 452–456-moddalarda masofaviy mehnatning huquqiy tartibi, doimiy va vaqtinchalik masofaviy ish, aralash rejim hamda tegishli mehnat shartnomasi masalalari nazarda tutilgan [6].

Shuningdek, Kodeksning 193-moddasida moslashuvchan ish vaqti rejimi, 7744–7778-qatorlarda esa to'liqsiz ish vaqtining shartnoma asosida yoki ayrim hollarda majburiy tartibda joriy etilishi hamda mehnatga haq to'lashning proporsional mexanizmi belgilab qo'yilgan [6]. Mazkur holat nostandart bandlik shakllarini mehnat huquqi maydonidan tashqarida emas, balki uning doirasida tartibga solish boshlanganini anglatadi.

O'zini o'zi band qilish bo'yicha muhim institutsional qadam 2020-yildagi PQ-4742-son qaror orqali amalga oshirildi. Ushbu hujjat bilan o'zini o'zi band qilgan shaxslar shug'ullanishi mumkin bo'lgan faoliyatlar ro'yxati kengaytirildi, ro'yxatdan o'tishning xabar berish tartibi, QR-kod orqali tasdiqlash hamda ijtimoiy soliqni to'lashning soddalashtirilgan mexanizmi belgilandi [7]. Qarorda internet orqali xizmat ko'rsatuvchi frilanserlar uchun ham alohida huquqiy imkoniyatlar nazarda tutilgan [7].

Kasanachilik mehnatini rivojlantirish bo'yicha 2022- va 2023-yillarda qabul qilingan Prezident qarorlari ham nostandart bandlikni qonuniy hamda institutsional maydonga olib kirishga xizmat qildi. 2022-yilgi qarorda kasanachilik orqali bandlikni ta'minlashni kengaytirish masalasi davlat siyosatining alohida yo'nalishi sifatida belgilangan [8]. 2023-yilgi qarorda esa kasanachilikni yanada rivojlantirish choralari belgilanib, tadbirkorlik subyektlari tomonidan o'zini o'zi band qilgan shaxslarni ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va ishlar bajarishga jalb qilish imkoniyatlari kengaytirildi [9].

Mazkur huquqiy o'zgarishlar kichik biznes uchun mehnatni tashkiliy jihatdan moslashuvchan tashkil etishga, ayniqsa ayollar, yoshlar va hududiy mehnat resurslarini faollashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Shu bilan birga, amaldagi baza hali ham takomillashtirishni talab etadi. Masofaviy xodim, to'liqsiz ish vaqtida ishlovchi xodim, uy mehnatchisi, platformaviy ijrochi va o'zini o'zi band qilgan shaxslarning soliq, ijtimoiy sug'urta hamda mehnat huquqiga oid rejimlari o'zaro to'liq muvofiqlashtirilmagan. Natijada, nostandart bandlik ayrim hollarda formal iqtisodiyotga chiqish ko'prigi bo'lishi bilan birga, qo'shimcha tartibga solishni ham talab qilishi mumkin [1; 5].

Tahlil natijalari nostandart bandlikdan samarali foydalanishni ta'minlaydigan beshta ustuvor mexanizmi ajratib ko'rsatish imkonini beradi.

Birinchidan, huquqiy tabaqalashuv (differentsiatsiya) mexanizmi. Nostandart bandlikning turli shakllari uchun yagona emas, balki maqbullashtirilgan huquqiy rejimlar zarur. Masofaviy ish, to'liqsiz ish vaqti, uy mehnati, platformaviy xizmat va o'zini o'zi band qilishni aniq tasniflash mehnat shartnomasi bilan fuqarolik-huquqiy munosabatlar o'rtasidagi chegaralarni aniqlashtiradi [1; 6; 7]. Bu ish beruvchilar uchun huquqiy aniqlik, ishchilar uchun esa kafolatli maqom yaratadi.

Ikkinchidan, raqamli identifikatsiya va elektron shartnoma tuzish mexanizmi. OECD hisobotida ta'kidlanganidek, O'zbekistonda raqamli ko'nikmalar va raqamli transformatsiya darajasi biznes o'sishini jadallashtirishda muhim omil hisoblanadi [3]. Nostandart bandlikni rasmiylashtirish uchun elektron shartnoma, elektron to'lov, QR-kodli ro'yxatdan o'tish, platformaviy hisob-kitob va raqamli mehnat tarixi tizimlarini joriy etish lozim. Bu nafaqat hisobga olishni yaxshilaydi, balki kichik biznesning kredit tarixi va soliq intizomini ham mustahkamlaydi.

Uchinchidan, portativ ijtimoiy himoya mexanizmi. UNDP hisobotida norasmiy mehnatning asosiy muammolaridan biri sifatida ijtimoiy himoya tizimidan tashqarida qolish holati qayd etiladi [5]. Shu bois o'zini o'zi band qilganlar, platformaviy ijrochilar va qisman ish vaqtida ishlovchilar uchun pensiya staji, kasallik, onalik, mehnatga layoqatsizlik hamda qisqa muddatli daromad yo'qotish xavflarini qamrab oluvchi portativ sug'urta paketlarini ishlab chiqish zarur. Bunda to'lovlarning bir qismi ish beruvchi, bir qismi ijrochi, yana bir qismi esa davlat tomonidan subsidiyalanishi mumkin.

To'rtinchidan, mikromalaka va qayta tayyorlash mexanizmi. Kichik biznes uchun buxgalteriya outsorsingi, SMM, onlayn savdo, grafik dizayn, IT-qo'llab-quvvatlash, tarjima, kuryerlik va logistika dispetcherligi kabi ko'plab faoliyat turlari aynan nostandart bandlik formatlarida rivojlanmoqda. Shu sababli qisqa muddatli, bozor talabiga mos hamda sertifikatlanuvchi mikromalaka dasturlarini keng joriy etish maqsadga muvofiq [3].

Beshinchidan, platformaviy moliyaviy rag'bat mexanizmi. Jahon banki tadqiqotida xususiy sektor o'sishi uchun moliyaviy resurslarga kirish va raqobat muhitining muhimligi ta'kidlanadi [4]. Agar nostandart ishlovchilar hamda mikrobiznes subyektlari elektron shartnoma, elektron to'lov va ijtimoiy soliq to'lovlari orqali rasmiy raqamli iz qoldirsa, ushbu tarix asosida mikro kredit, faktoring, aylanma mablag' va sug'urta mahsulotlariga kirishni yengillashtirish mumkin bo'ladi. Bu nostandart bandlikni nafaqat bandlik shakli, balki formal moliyaviy infratuzilmaga kirish kanaliga aylantiradi (2-jadval).

2-jadval

 Nostandart bandlikdan samarali foydalanishni takomillashtirishning ustuvor mexanizmlari³

Mexanizm	Asosiy mazmun	Instrumentlar	Kutilayotgan natija
Huquqiy differentsiatsiya	Nostandart bandlik turlari uchun aniq huquqiy rejimlarni belgilash	Klassifikator, shartnoma shablonlari, huquqiy testlar	Niqoblangan mehnat munosabatlari qisqaradi
Raqamli identifikatsiya	Ishni, to'lovni va ro'yxatdan o'tishni raqamli tizimga ulash	Elektron shartnoma, QR-ro'yxatdan o'tish, elektron to'lov	Formallashtirish va shaffoflik oshadi
Portativ ijtimoiy himoya	Moslashuvchan ishlovchilarni sug'urta paketlari bilan qamrab olish	Pensiya, kasallik, onalik va daromad yo'qotish paketlari	Ijtimoiy xavflar kamayadi
Mikromalaka va qayta tayyorlash	Qisqa muddatli va bozorga mos tayyorgarlik dasturlarini ishlab chiqish	Sertifikatli kurslar, onlayn o'qish, hududiy buyurtma	Mehnat mahsuldorligi va raqamli ko'nikmalar o'sadi
Platformaviy moliyaviy rag'bat	Rasmiy raqamli tarix asosida moliyaga kirishni yengillashtirish	Mikrokredit, skoring, faktoring, sug'urta	Kichik biznesning o'sish salohiyati kuchayadi

Nostandart bandlikning kichik biznes uchun iqtisodiy afzalligi shundaki, u talabning mavsumiy yoki siklik o'zgarishlariga tez moslashish imkonini beradi. Masalan, xizmatlar, savdo, logistika, ta'lim, kreativ industriya, IT va konsalting kabi sohalarda ish hajmi doimiy emas. Shu bois barcha funksiyalar uchun to'liq stavkali, doimiy personal saqlash har doim ham samarali bo'lavermaydi. Bunday sharoitda qisman ish vaqti, loyiha asosida ishlash, outsorsing yoki masofaviy ish mahsulot va xizmat tannarxini moslashtirishga yordam beradi [1; 3].

Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, moslashuvchanlikning o'zi samaradorlikka teng emas. Agar nostandart mehnat munosabatlari shartnoma, hisob-kitob va ijtimoiy kafolatlar bilan ta'minlanmasa, ish beruvchi qisqa muddatli foyda ko'rishi mumkin, ammo uzoq muddatda kadrlar aylanuvchanligi, malakaning yo'qolishi, ish sifati pasayishi hamda reputatsion xarajatlar ortishi ehtimoli yuzaga keladi [1; 5].

Birinchiidan, niqoblangan mehnat munosabatlari xavfi mavjud. Ayrim hollarda doimiy mehnat funksiyasiga ega xodim fuqarolik-huquqiy ijrochi yoki "o'zini o'zi band qilgan shaxs" sifatida rasmiylashtirilishi mumkin. Bu mehnat munosabatlarining huquqiy mazmunini o'zgartirmasdan, faqat tashqi shaklini almashtirish orqali ish beruvchi xarajatlarini qisqartirishga xizmat qiladi. Natijada xodim mehnat ta'tili, ish vaqti kafolatlari, kasallik varaqasi va boshqa ijtimoiy huquqlardan cheklanishi mumkin [1; 6; 7]. Shu sababli mehnat inspeksiyasi va soliq organlari uchun xavfga asoslangan monitoring mezonlarini ishlab chiqish muhimdir.

Ikkinchiidan, raqamli ajralish xavfi mavjud. OECD tahliliga ko'ra, raqamli infratuzilma yaxshilanib borayotgan bo'lsa-da, firmalarning katta qismi raqamli ko'nikmalar va raqamli boshqaruv usullarini yetarli darajada o'zlashtirmagan [3]. Bu esa platformaviy mehnat yoki masofaviy ish imkoniyatlaridan hududlar va tarmoqlar kesimida notekis foydalanishga olib keladi. Shu bois raqamli transformatsiya faqat texnik infratuzilma emas, balki menejment ko'nikmalari, kibernetika, onlayn buxgalteriya hamda elektron hujjat aylanishi bilan birgalikda rivojlantirilishi lozim.

Uchinchiidan, ijtimoiy himoya qamrovini kengaytirish zarurati saqlanib qolmoqda. O'zini o'zi band qilish tizimi ro'yxatdan o'tish va pensiya hisobi nuqtai nazaridan muhim qadam bo'lsa-da, barcha nostandart ishlovchilarni to'liq ijtimoiy sug'urta bilan qamrab olmaydi [5; 7]. Agar mehnat bozorida moslashuvchan ish shakllari tez o'ssa, ammo ijtimoiy himoya tizimi mos ravishda takomillashmasa, mehnat bozori ikki qatlamli tizimga aylanishi mumkin: bir tomonda kafolatlangan standart ish joylari, ikkinchi tomonda esa yuqori noaniqlikka ega moslashuvchan faoliyatlar. Bu holat o'rta muddatda tengsizlikning ortishiga olib kelishi mumkin.

To'rtinchiidan, mahsuldorlik xavfi ham mavjud. Jahon banki hisobotiga ko'ra, O'zbekiston iqtisodiyotida mehnat mahsuldorligi farqlari va regulyator to'siqlar hali ham o'sish imkoniyatlarini cheklaydi [4]. Agar nostandart bandlik asosan past malakali, past qo'shilgan qiymatli segmentlarda jamlanib qolsa, u kichik biznesning raqobatbardoshligini oshirish o'rniga, kam daromadli va past mahsuldorlikli modelni mustahkamlashi mumkin. Shu sababli nostandart bandlikni yuqori qo'shilgan qiymatli xizmatlar, kreativ va raqamli faoliyatlar bilan bog'lash ustuvor yo'nalish bo'lishi kerak.

Shu nuqtai nazardan, tavakkallarni kamaytirish bo'yicha amaliy yondashuv quyidagilarni qamrab oladi:

- mehnat munosabatlarini aniqlash uchun huquqiy testlar va mezonlarni joriy etish;
- raqamli platformalar uchun minimal shaffoflik va ma'lumot almashish standartlarini belgilash;
- nostandart ishlovchilarga nisbatan qisman majburiy portativ ijtimoiy sug'urta paketlarini bosqichma-bosqich ishga tushirish;
- nostandart faoliyatdan standart biznesga o'tishni yengillashtiruvchi "o'sish yo'laklari"ni yaratish.

Mazkur yondashuv nostandart bandlikni norasmiy mehnatning manbai emas, balki tadbirkorlik ekotizimining tartibga solingan va mahsuldor segmentiga aylantirishga xizmat qiladi.

Empirik ma'lumotlar kichik biznesda nostandart bandlik imkoniyatlari yuqori ekanini ko'rsatadi, biroq ulardan

3 Manba: muallif tomonidan [1], [3]–[9] manbalar asosida tuzilgan.

samarali foydalanish uchun “moslashuvchanlik–formallasuv–ijtimoiy himoya–mahsuldorlik” zanjirini barqarorlashtirish zarur. Agar moslashuvchanlik faqat ish beruvchining xarajatlarini qisqartirish vositasiga aylansa, bunday bandlik qisqa muddatda ish o‘rinlari yaratishi mumkin, ammo o‘rta muddatda daromadlar beqarorligi hamda malakaning qadrsizlanishiga olib kelishi ehtimoli mavjud [1; 5].

Aksincha, raqamli hisobga olish, huquqiy aniqlik va portativ ijtimoiy himoya bilan uyg‘unlashtirilgan nostandart bandlik kichik biznes uchun xarajatlar moslashuvchanligini saqlagan holda, mehnat resurslaridan samarali foydalanishni ta‘minlaydi.

Shu nuqtai nazardan, maqolada taklif etilayotgan yondashuv markazida ikki tomonlama maqsad turadi:

birinchidan, kichik biznes uchun mehnatni tashkil etishning adaptiv modellarini kengaytirish;

ikkinchidan, ushbu modellarni norasmiylik shakli emas, balki rasmiy iqtisodiy faoliyatning zamonaviy formatiga aylantirish.

Bunda samaradorlik mezoni faqat ish o‘rni yaratish bilan cheklanmay, quyidagi kompleks natijalar orqali baholanishi lozim:

- huquqiy aniqlik va shartnomaviy shaffoflikning oshishi;
- xodimning rasmiy daromad tarixi hamda kredit resurslariga kirish imkoniyatining kengayishi;
- ish beruvchi uchun mehnat xarajatlarining mavsumiy va siklik talabga moslashishi;
- raqamli ko‘nikmalar hamda mehnat mahsuldorligining o‘shishi;
- ijtimoiy himoya bilan qamrov darajasining ortishi.

Mazkur mezonlar asosida nostandart bandlikni “muammo” yoki “inqiroz belgisi” sifatida emas, balki zamonaviy kichik biznes iqtisodiyotining zarur institutsional formati sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Biroq bu yondashuv davlatning soliq, mehnat, ijtimoiy sug‘urta hamda raqamli platformalar sohasidagi o‘zaro muvofiqlashtirilgan siyosati mavjud bo‘lgandagina amaliy samara beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar quyidagi xulosalarni shakllantirish imkonini berdi. Birinchidan, nostandart bandlik O‘zbekistonda kichik biznes rivoji uchun muhim iqtisodiy omilga aylanib bormoqda. Mazkur holat kichik biznesning jami bandlikdagi 74,5 foizlik ulushi hamda ushbu sektorda 10,6 mln nafardan ortiq aholining bandligi bilan tasdiqlanadi [10; 11]. Ikkinchidan, aholi daromadlari tarkibida kichik biznes va o‘zini o‘zi band qilishdan olinayotgan daromad ulushining yuqoriligi nostandart mehnat shakllarining iqtisodiy ahamiyatini yanada oshirmoqda [13]. Demak, ushbu sohani tartibga solish masalasi nafaqat mehnat munosabatlari, balki daromad siyosati hamda kambag‘allikni qisqartirish strategiyasining ham muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Uchinchidan, huquqiy baza sezilarli darajada kengaygan bo‘lsa-da, nostandart bandlik shakllari bo‘yicha soliq, mehnat va ijtimoiy himoya rejimlari o‘rtasida to‘liq integratsiya hali yakuniy shakllanmagan [6–9]. Bu esa mazkur yo‘nalishda qo‘shimcha takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. To‘rtinchidan, raqamlashtirish, elektron kontraktlash va platformaviy hisob-kitoblarni joriy etish nostandart bandlikni rasmiylashtirishning eng samarali kanallaridan biri hisoblanadi [3; 7].

Shu asosda quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi: nostandart bandlik shakllari bo‘yicha milliy huquqiy klassifikatorni joriy etish, elektron mehnat shartnomasi va platformaviy mehnat reyestrini bosqichma-bosqich ishga tushirish, o‘zini o‘zi band qilganlar hamda platformaviy ijrochilar uchun portativ ijtimoiy himoya paketlarini ishlab chiqish, hududlar va tarmoqlar kesimida qisqa muddatli mikromalaka dasturlarini moliyalashtirish, elektron to‘lov va soliq tarixi asosida mikrokreditlash hamda sug‘urta instrumentlarini yaratish, shuningdek, nostandart bandlik samaradorligini baholash maqsadida formallasuv, daromad barqarorligi, mehnat mahsuldorligi va ijtimoiy qamrov indikatorlarini rasmiy monitoring tizimiga kiritish maqsadga muvofiqdir.

Yakuniy xulosa sifatida ta‘kidlash joizki, kichik biznesni rivojlantirishda nostandart bandlik imkoniyatlaridan samarali foydalanishni takomillashtirish mexanizmi mehnat xarajatlarini qisqartirish siyosatiga emas, balki moslashuvchanlik, formallasuv, raqamli hisobga olish va ijtimoiy himoyani uyg‘unlashtiruvchi kompleks institutsional yondashuvga asoslanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. International Labour Organization. *Non-standard Employment around the World: Understanding Challenges, Shaping Prospects*. Geneva: ILO, 2016. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/%40publ/documents/publication/wcms_534496.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
2. International Labour Organization. *Non-standard Forms of Employment*. URL: <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/non-standard-forms-employment> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
3. OECD. *Digital Skills for Private Sector Competitiveness in Uzbekistan*. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/05/digital-skills-for-private-sector-competitiveness-in-uzbekistan_8f1719a7/6c54f447-en.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
4. World Bank. *Uzbekistan Country Economic Memorandum: Fostering Private Sector-Led Growth and Global Integration*. Washington, DC: World Bank, 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099050625064539607/pdf/P180243->

- [48550e68-358a-4e35-bef7-236138d3d28e.pdf](#) (murojaat sanasi: 09.04.2026).
5. Central Bank of Uzbekistan, CERR, UNDP. *Informal Employment in Uzbekistan*. Tashkent, 2025. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-10/report_informal_economy_eng.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 6. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. 28.10.2022-y., № O'RQ-798. URL: <https://lex.uz/docs/6257291> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 7. PQ-4742-son qarori. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 8-iyundagi "Tadbirkorlik faoliyati va o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. URL: <https://lex.uz/docs/4849607> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 8. PQ-214-son qarori. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-apreldagi "Kasanachilikni rivojlantirish asosida aholi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. URL: <https://lex.uz/docs/5973565> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 9. PQ-70-son qarori. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 23-fevraldagi "Kasanachilikni yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. URL: <https://lex.uz/docs/6389635> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi*. URL: https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_274.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 11. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni*. URL: https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_425.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 12. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Main Indicators of Small Business Entities in the Republic of Uzbekistan*. 25.07.2025. URL: https://stat.uz/img/press-revizlar/kb_eng_p14092.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 13. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Aggregate Income of the Population. January–December 2025*. URL: <https://stat.uz/files/617/choraklik-natijalar-2025-yanvar-dekabren/4287/16-TOTAL-POPULATION-INCOME.pdf> (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 14. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Key Indicators of the Service Sector in the Republic of Uzbekistan*. 20.01.2026. URL: https://stat.uz/img/news/analitika-12_2025-eng.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).
 15. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Iqtisodiy faol aholi soni; Bandlik darajasi; Ishsizlik darajasi*. URL: https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_554.pdf; https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_1311.pdf; https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_1875.pdf (murojaat sanasi: 09.04.2026).

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100